

Ympäristöluotsit

YMPÄRISTÖLUOTSIT ON OSA MAASEUDUN SIVISTYSLIITON PAIKAN TUNTU -HANKETTA, JOTA TUKEE MM. KONEEN SÄÄTIÖ
OPPAAN ON KOONNUT JA KUVAT OTTANUT HANKKEESSA TYÖSKENTELEVÄ TAIDEKASVATTAJA KRISTIINA LJOKKOI.

Opas ympäristöluotsauksesta ja ympäristöluotsitoiminnan koordinoimisesta

Ryhtyisitkö ympäristöluotsiksi?

*Oletko innostunut oppimaan uusia taitoja ja tietoja?
Onko ihmisten kanssa toimiminen sinulle luontevaa?
Liikutko usein kaupungilla, kylänraitilla tai lähimetsässä?
Keskusteletko mielelläsi asuinalueesi muutoksista tai
läheisen joen tilasta?
Kaipaатko toimintaa lähialueidesi puistoihin tai
tyhjillään olevaan rakennukseen?*

Ympäristöluotsit ovat ympäristöteemoista monipuolisesti kiinnostuneita henkilöitä, jotka toimivat vapaaehtoisina vertaisohjaajina kotiseudullaan. Ympäristöluotsi ei ole opas vaan innostava kanssakulkija, kestävän kehityksen mukaisten ympäristökokemusten mahdollistaja. Toiminta pitää sisällään eettisen, esteettisen, ekologisen, ekonominen ja emotionaalisen näkökulman.

Ympäristöluotsiksi voi ryhtyä kuka tahansa motivoitunut henkilö koulutustaustasta riippumatta. Ympäristöluotsikoulutuksessa opitaan tietoja ja taitoja, jotka antavat perusvalmiuksia toimia

ympäristöluotsina omien vahvuuksien ja oman mielenkiinnon pohjalta. Koulutuksessa painotetaan elämyksellisyyteen ja luovuuteen tähtääviä ympäristökasvatuksen metodeja, joita voi soveltaa erilaisiin ympäristöluotsauksiin erilaisille ryhmille.

*Käyt hiihtoretellä alueelle vasta muuttaneiden kanssa.
Vieraillet luontoaiheisessa valokuvanäyttelyssä
palvelukodin asiakkaiden kanssa.
Järjestät puistotapahtuman rakenteilla olevalla
asuinalueella.
Adoptoit tyhjillään olevan tilan runoiltaa varten.
Johdattelet opiskelijaryhmän joutomaalle ideoimaan
unelmien puutarhaa.*

Luotsin kanssa voi toteuttaa monia suunnitelmia, jotka muuten jäävät toteuttamatta eri tavoin vertaistukea tarvitsevilta henkilöiltä. Ympäristöluotsi voi olla toiminnan alullepanija, yhdessä toimija tai keskustelukumppani, tilanteesta ja sosiaalisesta tarpeesta riippuen.

Ympäristöluotsit herättelevät ihmisiä katsomaan omaa lähiympäristöä uusin silmin.

Ympäristöluotsitoiminnan tavoitteita

Taustalla on ajatus ihmisen vastuusta ympäristön hyvinvoinnin edistämiseksi ja elinikäisestä oppimisesta.

Ympäristöluotsitoiminnan avulla tähdätään ihmisten ympäristösuhteen syvenemiseen ja monipuolistumiseen. Toiminnalla tuetaan suhteen syvenemistä rakennettuja elinympäristöjä ja luonnontilaisia ympäristöjä kohtaan sekä kokemuksellisen tiedon lisääntymistä ympäristön tilasta ja ihmistoiminnan vaikutuksista ympäristön hyvinvoinnille.

Suhde omaan elinympäristöön on emotionaalinen, eettinen, esteettinen, ekologinen ja ekonominen.

Ihmisen suhde omaan arkiympäristöön muotoutuu vuosien saatossa arvomaailman, elämäntapojen, elämäntilanteiden, kiinnostuksen kohteiden ja ammatillisen toiminnan myötä omanlaisekseen. Luotsitoiminnalla pyritään monipuolistamaan näkökulmia, asenteita ja toiminnantapoja, joiden kautta ihminen kokee elinympäristönsä ja siinä tapahtuvat muutokset.

Herkistät ihmisiä tarkkailemaan luontoa.

Rohkaiset tutustumaan unohdettuihin paikkoihin.

Lisää sosiaalista hyvinvointia.

Elävoitāt kylä- ja kaupunkikulttuuria.

Edistāt vastuun ottamista ympäristöasioissa.

Ympäristösivistyksen näkökulmasta on tärkeää, että ihminen kehittää suhdettaan omaan elinympäristöönsä koko elämänsä ajan. Ympäristösuhteen kehittäminen laajentaa omaa elinpiiriä, monipuolistaa ajattelua ja toimintamahdollisuuksia, auttaa ottamaan vastuuta ympäristön hyvinvoinnista ja aktivoi vaikuttamaan ympäristöasioihin paikallisesti.

Vaikuta asuinalueesi kehitykseen!

Metodeita ympäristöluotsaamisen tueksi

Tähän oppaaseen on koottu muutamia ympäristö- ja taidekasvatuksellisia metodeja, joiden tavoitteena on auttaa aloitteleva ympäristöluotsi luotsaamisen alkuun. **Metodien avulla luotsi voi johdatella ryhmänsä näkemään tutun ympäristön uusin silmin tai kohtaamaan vieraan ympäristön kiinnostavalla, mutta turvallisella tavalla.** Metodit toimivat esimerkkeinä, joiden pohjalta jokainen ympäristöluotsi voi suunnitella luotsaustapaamisista omanlaisiaan, omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet huomioon ottaen.

Koettujen elämysten jakaminen osallistujien kesken on tärkeää jokaisen luotsauskerran päätteeksi. **Elämyksistä syntyy arvokkaita oivalluksia ja kehittyä mieleenpainuvia kokemuksia, kun niistä keskustelelee toisten osallistujien kanssa.**

Metodien pääpaino on rakennetussa ympäristössä, sillä ympäristösuhteen virkistäminen kannattaa aloittaa arkisista elinympäristöistä. Luonnonkohteisiin toteutettavat luotsaukset ovat aivan yhtä arvokkaita.

Aistien ja uteliaisuuden herättelyä

Tuttu paikka vieraana vuorokauden aikana.

Toteutetaan pyöräily- tai kävelyretki tutulla alueella epätavanomaiseen aikaan, esimerkiksi viideltä aamulla. Kuljetaan tunnin ajan, koko ajan ympäristöä tarkkaillen ja tunnelmia aistien. Miltä ilma tuoksuu? Minkälainen äänimaailma on? Pysähdytään silloin tällöin aistimaan paikan tuntua ja katselemaan näkymiä. Vaihdetaan ajatuksia uutuuden viehätyksen tunteesta, jonka tavallisuudesta poikkeava kaupunkikierros kenties saa aikaan.

Ruskanlehdistä taidetta.

Etsitään puiston herkullisimman väriset maahan varisseet vaahteranlehdet. Suunnitellaan yhdessä tai yksitellen joitakin kuvioita, kuvia tai tekstin pätkiä, jotka toteutetaan siirtelemällä eri värisiä lehtiä maassa halutun muotoisiksi alueiksi.

Kasvien bongauskierros.

Kävellään keskustan kaduilla ja pysähdytään jokaisen löydetyn kasvin äärelle. Millä tavalla kasvi ottaa tilaa rakennetussa ympäristössä? Muuttaako kasvi paikan luonnetta? Puolen tunnin kierroksen jälkeen suunnitellaan kaupunki uusiksi kasvien näkökulmasta! Minkä paikan antaisit kasvillisuuden valloitettavaksi? Toivoisitko koriste- vai hyötykasveja? Kuinka paljon kasvitonta pinta-alaa keskusta-alueella arvelet olevan?

Kaupungin suosituimmat graffitipaikat.

Tehdään tutkimusmatka suosittuihin graffitimaalauspaikkoihin, kuten junaradan alikulkutunneleihin, teollisuushallien takaseinille tai betonimuureille. Minkälaisia eri tyylejä on tunnistettavissa? Minkälainen tunnelma paikassa on?

Runollinen kaupunkikokemus.

Ympäristöluotsi johdattelee osallistujia parkkihallin betoniseen tunnelmaan, näkötornin huipulle ja salaiselle sisäpihalle. Pysähdyspaikoissa luetaan runoja tai lyhyehköjä novelleja, joissa liikutaan kaupunkielämän vilskeessä, teollisromanttisissa tunnelmissa tai pohditaan urbaanin ihmisen luontoa.

Geokätköjen jäljillä.

Tuttuunkin alueeseen tulee tutustuttua uusin silmin, kun apuvälineinä ovat kartta, gps-paikannin ja geokätkölle johtavat vihjeet. Ympäristöluotsin johdolla perehdytään geokätköilyn toimintaperiaatteisiin ja valitaan kohteet. Kätköjen etsiminen on antoisinta pienellä porukalla.

Picnicille harmaalle vyöhykkeelle.

Ryhmän kesken valitaan alueen kartalta muutama paikka, jota osallistujat inhoavat, karttavat tai joissa eivät ole tottuneet viettämään aikaa. Paikkoja voivat esimerkiksi olla ostoskeskuksen takapiha, huoltoasemaa reunustama nurmikaistale tai vanha venelaituri. Asettaudutaan picnicille ja tehdään ajatustenvaihtokierros: Mitä mielikuvia paikkaan liittyy?

Hidastelun estetiikkaa.

Rikotaan rutiineja hidastelemalla arkisessa ympäristössä. Arkinen kulkureitti käveltynä mahdollisimman hitaasti etukäteen sovitun ajan puitteissa. Etenemisen aikana ollaan aivan hiljaa, keskitytään hitaiden liikkeiden aikaansaamiin tuntemuksiin. Lopuksi kokoonnutaan sovittuun paikkaan vaihtamaan ajatuksia ja kokemuksia: Miltä hitailu tuntui? Havaitsitko mitään itsellesi uutta hitailun aikana?

Maisema solarigrafian avulla nähtynä.

Mitä valokuvapaperille piirtyy, kun valotusaika on puoli vuotta? Solarigrafialla saadaan ajassa tapahtuvat muutokset näkyviksi – tai näkymättömiksi! Luotsin johdolla valmistetaan solarigrafiaa käyttävät neulanreikäkamerat ja käydään sijoittamassa ne erilaisiin kohteisiin. Muutaman kuukauden kuluttua kierretään keräämässä kamerat talteen ja käsitellään valokuvat esitettävään muotoon. Mitä valokuva paljastaa maisemasta? Mitä se ei kerro?

Asujiensa näköinen kylä ja kaupunki!

Paikan adoptio -toimintamalli

Neuvottelemiseen ja vastuullisuuteen perustuva paikan adoptio -toimintamalli mahdollistaa vähäisellä käytöllä olevien tilojen muuntamisen merkityksellisiksi, eläviksi paikoiksi. Selvitä kunnannvirastosta tai paikan naapureilta omistajan yhteystiedot ja ota rohkeasti yhteyttä. Sopikaa vakuutuksista, adoption kestosta ja toimintatavoista mielellään myös kirjallisena.

Autioksi jätettyyn rakennukseen elämää.

Paikan adoptio -toimintamalli tarjoaa mahdollisuuden neuvotella tyhjäksi jääneen kiinteistön väliaikaisesta käytöstä esimerkiksi kokeellisen taiteen esittämistilana tai kaupunkisuunnittelua käsittelevän keskustelutilaisuuden järjestämispaikkana. Tilojen pitäminen tyhjiillään ei yleensä ole kenenkään edun mukaista!

Joutomaasta unelmien puutarha.

Paikan adoptio -toimintamallia käyttäen voit muuttaa joutomaan virkeäksi tapahtumapaikaksi. Kokoa joukko alueen ihmisiä yhteen ja ideoikaa alueelle unelmienne kasvimaata ja kiinnostavaa ohjelmaa sen ympärille. Toteuttakaa maankäännöt ja muut suuret urakat talkoilla. Sopikaa työnjaosta, jotta taimet tulevat kasteluiksi ja sadonkorjuujuhlat järjestetyiksi! Toiminnan alullepano vaatii aikaa ja energiaa, mutta tarpeeksi isossa talkooporukassa työmäärä jakautuu pieniin osiin. Luotsina voit toimia suunnan näyttäjänä ja kaupunkikulttuurin kehittäjänä.

Puhtaamman ympäristön puolesta.

Organisoikaa muutaman ympäristöluotsin voimin roskien keruu -kampanjapäivä alueellanne. Pyytäkää lähikouluja osallistumaan kampanjaan ja innostakaa mukaan mahdollisimman laaja porukka paikallisia asukkaita. Kertaluontoinen jätteidenkeruu havahduttaa ihmiset huomaamaan ympäristöön levinneiden jätteiden todellisen määrän ja muistuttaa yhteisestä vastuusta ympäristön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Asuinalueen puistopäivä.

Kokoa pieni talkooporukka yhteen ja organisoikaa asuinalueen puistoon kaikille avoin kirpputoripäivä. Järjestäkää jotakin pienimuotoista oheisohjelmaa, pyytäkää joku myymään pikkupurtavaa tai herkkuja ja tapahtuma on valmis mainostettavaksi. Lähettäkää ilmoitus paikallislehteen, jakakaa printteinä alueen ilmoitustauluille ja levittäkää sanaa sosiaalisessa mediassa. Tempaus on samanaikaisesti ekologisuuden ja yhteisöllisyyden edistämistä paikallisesti!

Kaupunkisadon etsintä.

Merkitkää kartalle tiedossa olevia julkisia kaupungin mailla olevia marjapensaita, hedelmäpuita tai villiyrtekeitaita. Tehkää sadonkorjuukierros ja poimikaa talteen kypsiä luonnon antimia. Kunnioittakaa yksityisomistajien oikeutta omaan satoonsa! Keskustelkaa kaupunkiviljelystä ja hyötykasvien istuttamisesta kaupunkialueelle.

Sosiaalisen median sovellukset.

Aina kirpputoria ei tarvitse järjestää tietyksi päiväksi tiettyyn paikkaan. Voit ympäristöluotsina perustaa alueellisen kirpputoriryhmän sosiaaliseen mediaan ja kutsua mahdollisimman paljon paikallisia ihmisiä ryhmän jäseniksi. Ryhmän sisällä käytetty sohva tai osa suuresta omenasadosta voi löytää uuden ja tyytyväisen omistajan. Käyttökelpoinen mutta käyttämättömänä lojuva tavara on hyvä saada liikkumaan sitä tarvitsevalle.

Sosiaalista hyvinvointia.

Luotsipalvelulle on kysyntää myös palvelutaloissa, joiden asiakkaiden elinpiiri on rajoittunut eri syistä. Ympäristöluotsi voi järjestää temaattisia tapaamisia palvelutalon sisällä, esimerkiksi keskusteluhetkiä luontovalokuvien äärelle tai perinnekäsitätöiden taitelua luonnonmateriaaleilla. Yhteisiin tiloihin voi koota valokuvanäyttelyn asiakkaiden omien kuva-albumien sisällöistä. Luotsi voi myös lähteä asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa katsomaan esimerkiksi uuden sillan rakennustyömaata tai auringonkukkien valloittamaa peltoa.

Ympäristöluotsikoulutuksen sisällöistä

Ympäristöluotsikoulutuksen sisällöt kannattaa tehdä paikallisia tarpeita vastaaviksi ja alueen positiivista kehitystä tukien.

Mihin paikallisiin kysymyksiin ympäristöluotsitoiminnan avulla voisi vastata?

Onko jokin paikallinen yhteisö tai alue muutoksen keskellä?

Mitä aluetta voisi kehittää ympäristöluotsitoiminnan avulla?

Kenelle ympäristöluotsipalveluita olisi hyvä tarjota?

Koulutuksen teemoja lähestytään monesta näkökulmasta. Esimerkiksi kolmenkymmenen tunnin kestoisessa ympäristöluotsikoulutuksessa ehditään käsitellä useita teemoja alustusten, esittelyiden, vierailuiden ja retkien avulla. Lisäksi aikaa on varattava luotsaussuunnitelmien läpikäymiseen ja luotsauskokeiluiden ohjaamiseen.

Minkälaiset tiedot ja taidot auttaisivat luotsaamisessa?

Mihin paikkoihin ympäristöluotsien olisi hyvä tutustua?

Keiden kanssa ympäristöluotsien olisi hedelmällistä toimia?

Jokamiehen oikeudet ja luonnon ympäristöt.

Retkeily, metsäluonnon vastuullinen käyttö, luonnon villit ruoka-aineet ja uudet teknologiat luontokokemusten avartajina.

Jokamiehen ja -naisen vastuu ja kestävä kehitys.

Kierrätys ja jätehuolto, vähähiilisyys ja uusiutuvat energialähteet, luonnon monimuotoisuuden edistäminen, kaavoituksen seuraaminen ja ympäristöpoliittinen vaikuttaminen.

Ihminen ja miljöö.

Kotiseudun tuntemus, kulttuuriset kerrostumat, paikkasidonnainen taide, yhteisöllisyys identiteetin luoja, rakennettu ympäristö, kaupunkiekologia ja urbaanit jokamiehen oikeudet.

Kauneus kuuluu kaikille.

Ympäristön hyvinvointi, viihtyisyydestä ja kulttuuriarvoista huolehtiminen, tasa-arvoinen mahdollisuus kauniiseen ympäristöön, ympäristötaide.

Ympäristöluotsikoulutuksen järjestäjälle

Ympäristöluotsikoulutuksen tavoitteena on, että toiminta jää elämään ja kehittymään alueelle koulutuksen päätyttyä. Tätä tarkoitusta varten koulutetuilla luotseilla on oltava kotisatama ja nimetty koordinaattori, joka motivoi luotseja toimimaan aktiivisesti, kokoaa luotseja yhteen ideoimaan toimintaa, tiedottaa luotsipalveluista sekä välittää luotsauspyyntöjä ympäristöluotseille.

Kotisataman rooli on koordinoida ja kehittää toimintaa.

Kun ympäristöluotsikoordinaattori ja luotsien kotisatama on sovittu, koulutukseen osallistuvien rekrytoinnin voi aloittaa. Koulutuksen sisällöistä, tavoitteista ja aikatauluista kertovaa tiedotetta on syytä levittää useiden eri oppilaitosten, organisaatioiden ja ryhmien paikallisissa ilmoituskanavissa. Monipuolisen osallistujaryhmän kokoon saamiseksi kannattaa tiedotetta kohdentaa luonto- ja ympäristöalojen lisäksi laajasti muun muassa sosiaali- ja kasvatusalojen, kulttuurialojen sekä yhteiskuntaan suuntautuville toimijoille. Lisäksi ilmoitusta kannattaa kohdentaa eri ikäryhmien tiedotuskanaviin.

Luotsitoiminnan monipuolisuuden kannalta on tärkeää, että koulutukseen osallistuu niin opiskelijoita, työkäisiä kuin eläkkeellä olevia. Tällä tavoin luotsien kautta on mahdollista tavoittaa mahdollisimman laaja kirjo paikallisväestöä.

On hyvä muistaa, että vapaaehtoistyön aloittavien määrä on aina suurempi kuin aktiivisesti toimintaan osallistujien määrä.

Hakemuksessa kannattaa kysyä hakijan taustatietojen lisäksi sitä, millaisista ympäristöön liittyvistä aiheista hakija on kiinnostunut sekä millaista ympäristöluotsaustoimintaa hakija olisi halukas kehittämään. Esitietojen pohjalta on hyvä hioa koulutuksen sisällöllisiä painopistealueita. Koulutus voi esimerkiksi olla 30:n tunnin mittainen jaettuna viidestä kymmeneen tapaamiskertaan. Koulutuksen kustannuksia voivat olla ohjaajien palkkiot, tilavuokrat, tarjoilut, museovierailuiden pääsyliput ja vierailevat asiantuntijat. Yhteistyökumppanuuksien avulla voi säästää esimerkiksi tilavuokrissa ja pääsylipuissa.

7 vinkkiä

1. Monipuolinen osallistujajoukko.

Erilaisista taustoista ja erilaisin intressein koulutukseen osallistuneet henkilöt rikastuttavat yhteisiä keskusteluja ja syventävät koulutussisältöjen käsittelyä. Onnistuneesti koottu koulutusryhmä on kuin pienoismaailma, jossa on edustettuina monenlaisia keskustelu- ja toimintakulttuureja. Ympäristöluotsit saavat tällöin jo koulutuksen aikana tuntuman erilaisten ihmisten ja erilaisten näkökulmien kohtaamiseen ympäristöaiheiden parissa, mikä valmentaa heitä luotsina toimimiseen.

2. Kahden kouluttajan yhteistyö.

Tavoitteena on monipuolinen valikoima ympäristösivistykseen, luontokohteisiin, luotsaamisen käytäntöihin sekä luoviin toimintatapoihin liittyviä koulutussisältöjä. Kaksi toisiaan täydentävää kouluttajaa pystyvät jakamaan sisältöalueet omien vahvuuksiensa mukaan ja näin ollen tarjoamaan tuleville ympäristöluotsille laadukasta koulutusta. Se myös monipuolistaa palautetta, jonka ympäristöluotsit saavat tekemistään luotsaussuunnitelmistaan ja -kokeiluistaan.

3. Huolellinen koulutussuunnitelma.

Kouluttajan pitämät luennot toimivat ajatuksia herättelevinä alustuksina yhteisiin keskusteluihin, joissa ideoidaan toimintaa ja kartoitetaan paikallisia mahdollisuuksia. Jokaisen koulutustapaamisen teemoja lähestytään museovierailuiden, alustusten tai asiantuntijapuheenvuorojen kautta. Niiden avulla osallistujille pystytään tarjoamaan tuoreita näkökulmia paikallisiin aiheisiin ja esittelemään toimintamalleja, joita voi hyödyntää omassa luotsaustoiminnassa.

4. Ympäristökasvatukselliset metodit.

Metodien monipuolisuus ja sovellettavuus erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin herättää luotsit näkemään luotsitoiminnan laajemmin, kuin vain perinteisenä luontoretkeilynä ja ekologisuuden edistämisenä. Näkökulmat ja sitä kautta luotsitoiminnan suunnitelmat monipuolistuvat.

5. Vinkkilista.

Kouluttajan on hyvä etukäteen koota lista, jonka avulla voidaan käydä läpi lähialueiden luonnonsuojelukohteet, virkistys- ja retkikohteet, kunnallispoliittisesti tärkeät maankäyttökiistat ja muut alueellisesti tärkeät luonnonympäristöt. Yhteisten keskustelujen pohjalta tehdään täydennyksiä käsittelemisen arvoisten kohteiden listaan. Esiteltujen kohteiden pohjalta luotsit voivat suunnitella luotsausretkiä eri kohderyhmille erilaisin teemoin.

6. Aiemmat kokemukset suunnannäyttäjinä.

Aloittelevien luotsien kanssa kannattaa keskustella aiemmin muilla paikkakunnilla syntyneistä luotsauskokemuksista, luotsitoiminnan tavoitteista ja käytännön järjestelyistä. Näin aloittelevat luotsit saavat alusta alkaen realistisen käsityksen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja siitä, miten paljon työtä ja aikaa erilaiset toimintatavat vaativat.

7. Retkelle!

Yhteisen retken toteuttaminen osana ympäristöluotsien koulutusta on hyödyllinen ja antoisa tapa johdatella aloittelevat luotsit ympäristöluotsaamisen maailmaan. Retki voi suuntautua niin luonnonvaraiseen kuin rakennettuun ympäristöön ja sille voidaan asettaa monenlaisia tavoitteita, kuten ryhmäytyminen ja ympäristökasvatuksellisten metodien kokeileminen käytännössä. Retken avulla osallistujat pääsevät konkreettisesti tutustumaan yhteen mahdollisista luotsauskohteista ja harjoittelemaan luotsaamista.

Ympäristöluotsitoiminnan koordinaattorille

Luotsien motivointi ja aktivointi.

Luotsipalveluiden markkinointi ja välitys.

Yhteistyökumppanuuksien solmiminen ja ylläpitäminen.

Ympäristöluotsikoulutuksen tavoitteena on se, että toimintamalli jää elämään ja kehittymään alueelle koulutuksen päätyttyä. Tätä tarkoitusta varten koulutetuilla luotseilla on oltava kotisatama ja nimetty koordinaattori, joka motivoi luotseja toimimaan aktiivisesti, kokoaa luotseja yhteen ideoimaan toimintaa ja jakamaan kokemuksia, tiedottaa luotsipalveluista ja ottaa vastaan sekä välittää luotsauspyyntöjä ympäristöluotseille.

Luotsitoiminta on ympäristökasvatusta ruohonjuuritasolla ja toteutettavissa vähin kustannuksin. Kustannuksia syntyy osittain työskennelevän koordinaattorin palkasta, ilmoittelusta ja yhteydenpidosta, ajoittaisista koulutustapaamisista sekä luotsaamisesta aiheutuvien pienehköjen kulujen, kuten matkakulujen korvaamisesta ympäristöluotseille.

Jokaisella ympäristöluotsitoiminnan paikkakunnalla kannattaa neuvotella kaupungin ja paikallisten organisaatioiden kanssa erilaisista yhteistyön mahdollisuuksista. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ovat alueella toimivat museot, ympäristöjärjestöt, oppilaitokset ja kunta kokonaisuudessaan. Neuvoteltavia etuja ovat esimerkiksi pääsylippujen tarjoaminen ympäristöluotsille ja hänen luotsaamilleen ryhmille sekä tilojen tarjoaminen ajoittaisia luotsitapaamisia ja -koulutuksia varten.

Yhteistyöverkoston luominen on tärkeää! Sen avulla voidaan tavoittaa laaja yleisöpohja ja paikalliset toimintamuodot.

Verkoston avulla toiminta pysyy elävänä, kehittyy ja luotsitoiminnan kysyntä kasvaa.

Ympäristöluotsitoiminta Suomessa nyt ja tulevaisuudessa

Ympäristöluotsitoiminta käynnistettiin Jyväskylässä vuoden 2013 aikana jo aiemmin aloitetun kulttuuriluotsitoiminnan rinnalla. Kulttuuripalveluyksikön alaisuudessa toimivia ympäristöluotseja koulutettiin viisi Jyväskylän pilottikoulutuksessa. Maaseudun Sivistysliitto tuki koulutusta ja tilasi raportin koulutuksessa syntyneistä kokemuksista.

Kulttuuriluotsitoiminta on ollut käynnissä Jyväskylässä vuodesta 2006 alkaen ja sen on todettu tuovan uusia ihmisryhmiä kulttuuritoiminnan piiriin ja aktivoivan perinteistä museoyleisöä. Vertaisohjaamiseen ja vapaaehtoistyöhön perustuva toimintamalli on laajenemassa valtakunnalliseksi ja sen erilaisia sovelluksia hyödynnetään muun muassa taidemuseoissa ja luontokeskuksissa.

Maaseudun Sivistysliitto käynnisti syksyllä 2013 Kuopiossa ympäristöluotsitoimintaan valmentavan pilottikoulutuksen Jyväskylän ympäristöluotsitoiminnan toimintamallien ja

kokemusten pohjalta. Koulutukseen osallistui yhdeksän ympäristöasioista eri tavoin kiinnostunutta henkilöä.

Kokeiluista karttunutta tietoa, hyväksi havaittuja toimintamalleja ja kehittämistarpeita hyödynnetään tulevaisuudessa ympäristöluotsien koulutuksissa ympäri Suomea.

Ympäristöluotsitoiminnassa tähdätään ympäristökasvatusta ruohonjuuritasolla tekevien ympäristöluotsien valtakunnallisen verkoston syntymiseen.

Tavoitteena on kouluttaa ympäristöluotseja eri puolelle Suomea. Tulevaisuudessa ympäristöluotsit kouluttavat uusia tulokkaita luotseiksi, jakavat syntyneitä kokemuksiaan valtakunnallisilla luotsitoiminnan foorumeilla ja vakiinnuttavat asemansa osaksi ympäristökasvatuksen laajaa kenttää.

Toistaiseksi ympäristöluotsauksen koulutuskokeiluissa on pysytty kotimaan sisällä. Ympäristöasiat ovat kuitenkin globaaleja ja ympäristöluotsausta vastaavaa toimintaa tehdään eri puolilla maailmaa. Kansainvälisen näkökulman ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen laajentaisi osallistujien

perspektiiviä ja vahvistaisi tunnetta ympäristöasioiden tärkeydestä. Kansainväliset opintomatkat, kokemusten vaihto ja maan rajat ylittävä toiminta ympäristön hyvinvoinnin edistämiseksi toisivat lisäarvoa luotsitoimintaan ja kasvattaisi mukana olevien organisaatioiden verkostoa.

Maaseudun Sivistysliitto

Maaseudun Sivistysliitto ry on valtakunnallinen sivistysjärjestö, jonka toimialana on aikuiskasvatus- ja kulttuurityö. MSL:n tavoitteena on aikuiskasvatuksen ja kulttuuritoiminnan keinoin edistää tasa-arvon, ihmisyyden ja maaseutukulttuurin päämäärien toteutumista. Liiton toiminta perustuu alkiolaiseen ja maahenkiseen sivistyskäsitykseen.

Maaseudun Sivistysliitto mm. tuottaa koulutus- ja kulttuuripalveluja, ylläpitää maaseudun, kylien, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kehittämistä sekä tuottaa näyttelyitä, monitaiteellisia kulttuuritapahtumia, seminaareja ja kirjoituskilpailuja. Liitto toimii myös itseoppineiden

taiteilijoiden esiin nostajana ja on tuonut ITE-taidetta julkisuuteen kartoituksin, näyttelyin, julkaisuin ja kansainvälisin vientihankkein.

Ympäristösivistys on MSL:n eri toimintamuotoja yhdistävä kantava teema. Se tulee esiin kylien kehittämisessä, kansalaistoiminnan taitojen valmennuksessa, lähiruoan puolesta toiminnassa ja laajassa ympäristösivistyksen kulttuurihankkeessa. MSL on toiminut kansainvälisen ympäristöestetiikan konferenssisarjan tuottajana ja kirjasarjan julkaisijana ja on tuottanut lukuisia ympäristöaiheisia taidenäyttelyitä. Ympäristösivistyksen laajassa hankekokonaisuudessa MSL yhdistää tieteen, taiteen ja kansansivistystyön.

